

Votre Programme Matmidim

Semaine du 17 au 21 mars 2024

Souguia n°124

ת"ס

Matmidim

Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

Néféch bénéféch (3)

Prendre une vie pour en sauver une autre

- Dinim du Rodef -

Pour la santé de

Haim Dan ben Juliette, Esther bat Rakheli, Itshak ben Yamine, Tsyon Yossef ben Itshak, Rakheli bat Lisa, Chimon ben Juliette

Tephila avant le Limoud

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁלֹא יֵאָרַע דְּבַר תְּקֵלָה עַל יָדֵי, וְלֹא אֶכְשַׁל בְּדַבַּר הַלְכָה, וְיִשְׁמְחוּ בִּי חֲבֵרֵי, שְׁלֹא אֵמַר עַל טָמֵא טְהוֹר וְלֹא עַל טְהוֹר טָמֵא, וְלֹא עַל מִתָּר אָסוּר וְלֹא עַל אָסוּר מִתָּר, וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבֵרֵי בְּדַבַּר הַלְכָה וְאִשְׁמַח בָּהֶם. כִּי יִי יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי וְדַעַת וְתְבוּנָה. גַּל עֵינַי וְאִבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

Tephila après le Limoud

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁשִׁמְתָּ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. וְלֹא שִׁמְתָּ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שְׂאֲנִי מִשְׁכִּים וְהֵם מִשְׁכִּימִים. אֲנִי מִשְׁכִּים לְדַבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מִשְׁכִּימִים לְדַבְרֵי בְטָלִים. אֲנִי עֲמַל וְהֵם עֲמַלִּים. אֲנִי עֲמַל וּמְקַבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֲמַלִּים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר. אֲנִי רֵץ וְהֵם רָצִים. אֲנִי רֵץ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לְבָאָר שְׁחַת. שְׁנֵאָמַר וְאִתָּה אֱלֹהִים תוֹרְדִם לְבָאָר שְׁחַת. אֲנִשִּׁי דְמִים וּמְרָמָה לֹא יִחְצוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֶבְטַח בְּךָ

Les Ah'aronim ont demandé si le fondement du Din du Rodef repose sur la notion de Pikouah' Néfech (assistance en personne en danger) ou sur la volonté d'éviter au Rodef de commettre une Avera grave.

Le développement de cette question permettra de connaître des Dinim comme les cas où le Rodef est Chogueg ou Anous, ou bien que le risque de tuer le Nirdaf proviendrait d'une action indirecte (Gramma).

Bon Limoud sur Matmidim !

Programme du dimanche

יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף עב עמוד ב

אמר רב הונא קטן הרודף את חברו להרגו ניתן להצילו בנפשו ואף על גב דקטן לאו בר עונשין הוא לאו משום חיובא דידיה הוא דקטל ליה אלא משום הצלה דהאיך ואי משום דקטן לאו בר קבולי התראה הוא קסבר רודף אינו צריך התראה הילכך לא שנא גדול ולא שנא קטן [...]

שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - חושן משפט סימן 5

ועוד קאמינא [...] ואומר אני על גוף קושיית הגמרא על רשב"י שהקשה וכי עונשין מן הדין אני תמה מאוד וכי זה שמצילין בנפשו עונש הוא והלא אינו אלא הצלה ואין עונשין מן הדין שמענו אבל אין מצילין מן הדין לא שמענו, והדבר מוכח שאין זה בתורת עונש דהרי יותר ממה שהקשה וכי עונשין מן הדין יותר יש להקשות וכי עונשין לקטן אשר בכל התורה לא שמענו עונש לקטן והרי רודף קטן מצילין בנפשו של הקטן כמבואר לעיל בדף ע"ב ע"ב אלא ודאי שאין הצלה בנפשו בתורת עונש כלל וא"כ שפיר יליף רשב"י ק"ו אם בשביל כבוד הדיוט שלא יופגם מצילין בנפשו ק"ו בשביל פגם גבוה, וא"כ קושיית הגמ' תמוה. ואמנם דבר זה אם הריגתו של זה הוא בשביל עונש תליא באשלי רברבי דלעיל דף ע"ב ע"ב קאמר רב הונא קטן הרודף ניתן להצילו בנפשו דסבר רודף אין צריך התראה ורב חסדא אתקיף עד לבסוף דמסיק דרב הונא אמר אנא דאמרי כתנא דמחותרת. נמצא שדבר זה במחלוקת שנויה ולהחולקים על רב הונא צריך שיקבל עליו התראה כמו כל הרוגי ב"ד נמצא הוא עונש ולהנך דסברי כן מקשה כאן על רשב"י וכי עונשין מן הדין [...]

Programme du lundi

קיו: הגוזל ומאכיל פרק עשירי בבא קמא

ושיכר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור. מלשם שהרי מתחייב בנפשו הוא צדדיפה זו ואפילו אין הורגו דמנן בפרק בן סורק ומורה" ואלו ניתנו להציל בנפשו הרודף אחר חבירו להרגו ונמצא תשלומין וחיוז מיתה באין כאחד: מגופו. שהרי נרדף זה ראוי להרוג את רודפו שנאמר (שמות כג) את בנותת ימנא הגגג התורה אמרה את בן להרגך השכם להרגו [בכסות נח.]: ולא מן הדין. שהרי המציל עצמו בממון חבירו חייב כ"ש מציל אחרים בממון חבירו: ברתני' שטפה נהר. שהיתה על

באין לך פדיון שבויים גדול מזה: ההוא גברא דאקדים ואסיק חמרא למברא קמי דסליקו אינשי במברא בעי לאטבועי אתא ההוא גברא מלח ליה לחמרא דההוא גברא ושדייה לנהרא ומבע אתא לקמיה דרבה: פטריה אמר ליה אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא א"ל האי מעיקרא רודף הוה רבה לטעמיה דאמר רבה רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור שהרי מתחייב בנפשו ונרדף ששיבר את הכלים של רודף פטור" שלא יהא ממונו חביב עליו מגופו אבל של כל אדם חייב דאסור להציל עצמו בממון חבירו ורודף שהיה רודף אחר רודף להציל ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן הדין אלא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מן הרודף: ברתני' ישטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך: גמ' ת"ר הגוזל

אסיק חמריה למברא. מכניס חמורו לספינה מעצר הנהר והיו זה אנשים: בעא. חמרא לטבועי מעברא: מלח ליה. דחפו לחמור והשליכו למים. לשון אחר מלח ליה כמו המלחיס (וינה ב) התחיל המלח להציל הספינה ודחפו והשליכו: נפאין. בעל החמור רודף הוא להרוג נפשות:

שולחן ערוך חושן משפט סימן שפח סעיף יב

כל המוסר הצבור ומצערן, מותר למסרו ביד עובדי כוכבים אנסים להכותו ולאסרו ולקנסו; אבל מפני צער יחיד אסור למסרו.

הגה: (וע"ל סי' תכ"ה ס"א). *מי שעוסק בזיכונים וכדומה, ויש לחוש שיזיק רבים, מתרין בו שלא יעשה, ואם אינו משגיח, יכולין למסרו ולומר שאין אחר מתעסק בו אלא זה לבד [...].

אור שמח הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א

[ח] אחד מבושיו ואחד כל דבר וכו'.

הנה ברודף אחר חבירו להסית בו נחש וכיו"ב, דבר דפטור אם המית בו, כיון דרצונו להרוג ישראל, ודאי ניתן להצילו בנפשו, כיון דהכוונה להציל נפש ישראל מה לי אם רוצה לאבדו באופן דיהיה פטור ממיתת ב"ד, ועיקרו של מוסר הוא מדין רודף, וגרמי בעלמא הוי, בכ"ז מצוה להציל בנפשו (בזמן הסנהדרין) וכמו שמביא בהגהות (אות א') הך דר' שילא פרק הרואה כו' (ברכות נ"ח ע"א) וזה פשוט מאוד:

Programme du mardi

שו"ת הרא"ש כלל יז סימן א

ילמדנו רבינו מה לעשות באיש אשר נתפרסם עליו שהוא מלשין ליחידים מישראל ולקהל לאנסיין. והוא מגזם בכל יום תמיד שילך ויאמר לאנסיין על אנשים יחידים וקהלות מישראל דברים שיוכל להגיע להם מחמתם נזק בגופם או בממונם. והקהל מתייראין מהאיש הזה עד מאד שהוא נצב על משמרתו כל הלילות בחצר אחד מגדולי בעלי היכולת מישמעאלי'. והנה ניתן להם לישראל רשות מצד המלכות בסתר לדון אותו ואם ימצא מן הדין שחייב מיתה שימיתוהו, ועל זה נתקבצו ראשי הקהל והעמידו בית דין לחקור הדבר אם יתאמת הפרסום הנזכר שיקבלו העדויות ועל פיהם ידונו מה שיראה להם מקו היושר. [...]

תשובה גם כי בטלו ד' מיתות בית דין מיום שגלו סנהדרין היינו דוקא שאין לדון את האדם לחייבו מיתה על א' מהעבירות שחייבין עליהם מיתה. דכיון שאין סנהדרין במקומם אין אדם שליט לדון את חברו למיתה. אבל אלו דקא חשיב בסנהדרין בפרק סורר ומורה (עג) שמצילין אותן בנפשן שאין נהרגין לשעבר אלא שלהבא להציל את הנרדף ממות או מפגעי' אותם לא בטלו [במקום שהורשה לזה בית דין מצד המלכות כמבואר למעלה]. דאין מיתתם תלויה בעדה ועדים אלא בראיית כל אדם שרואה אותם, שנאמר לא תעמוד על דם רעך. והרודף למסור ממון חבירו ביד אנס השוו חכמים לרודף אחרי גופו להרגו מהאי קרא בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר, מה התוא הזה כיון שנפל למכמר אין מרחמין עליו אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד אנסיין אין מרחמין עליו. נוטלין היום מקצתו ולמחר כולו ולבסוף מוסרין אותו והורגין אותו אולי יודה שיש לו ממון יותר, הילכך הוה ליה רודף וניתן להצילו בנפשו. [...]

לכך נהגו בכל תפוצת הגולה כשיש מסור מוחזק בכך ששלשה פעמים מסר ישראל או ממנום ביד אנסיין שמבקשים עצה ותחבולה לענשו/בדפוס ויניציאה שס"ז לבערו מן העולם/ משום מיגדר מילתא ושיוסרו האחרים ולא ירבו מוסרים בישראל וגם להציל כל ישראל הנרדפין מתחת ידו. הילכך בנידון זה שהעידו העדים שהי' מוחזק מסור ומלשין וגם היה בשעת מעשה יפה עשו שדנהו להענש/בדפוס ויניציאה שסז לתלו', וכן יאבדו כל אויבי ה' ואוהביו כצאת השמש וגו'. נאום הכותב אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל.

Programme du mercredi

שו"ת אחיעזר חלק א - אבן העזר סימן יח

(ב) והנה ברש"י סנהדרין שם פירש משעת העראה קרי לה נבעלה ואיפגמה במקצת ושוב אין מצילין אותה בגמ"ב בנפשו וקנסא לא מיחייבי אלא בגמ"ב כו' עכ"ל ומבואר מפרש"י דבשעת העראה מצילין אותה בנפשו של רודף ולמש"כ צ"ע דהא בשעת העראה שכבר א"א להצילה מפגם א"כ אין עליה עוד דין רודף ונראה מפרש"י דבעת גמר הרדיפה הרציחה או הפגם יש לו דין רודף אף על פי שאי אפשר עוד להצילה ורק לאחר שכבר הרג או פגם אין לו דין רודף, [...] ונראה בשי' רש"י דלהכי גם בעת הפגם והרציחה הוי רודף דהותר דמו **מצד העונש של רדיפתו** שנתחייב מיתה בלי ב"ד של כ"ג ומיתתו ביד כל אדם רק אחרי שהרג ואחרי שפגם פסק מאתו דין מיתה ביד כל אדם אבל בעת הפגם והרציחה יש עליו עונש מיתה אף על פי שאי אפשר להציל את הנרדף, ולפי"ז יש ברודף שני דינים להציל את הנרדף בדמו של רודף גם בקטן ובעובר דלאו מטעם עונש וגם בבר עונש מחויב מיתה גם מצד הדין כ"ז שלא כלה רדיפתו לגמרי, אף על פי שאי אפשר להציל את הנרדף.

ובשיטת רש"י יתישב הא דאמרינן ברודף קלבד"מ ולכאורה הא לא מצינו קלבד"מ רק מה שהוא חייב מצד עבירת הלאו אבל הא הרודף ניתן להצילו בנפשו מצד הצלת הנרדף ומנ"ל דגם בכה"ג אמרינן קלבד"מ אולם למש"כ דיש בזה חומר עבירה מצד הרציחה להכי אמרינן קלבד"מ ונפ"מ לפ"ז ברודף ע"י גרמא אף על פי שיש עליו דין רודף כדמוכח בברכות נ"ח משום הצלת הנרדף מ"מ לא נפטר משום קלבד"מ דעל גרמא אין חיוב מיתה

ותישב בזה מה שראיתי מקשים ממסור דחייב לשלם מצד גרמי והא מסור מורדין ולא מעלין דהוי כרודף וקלבד"מ ולמש"כ א"ש דלא הוי רק גרמא, אולם גם אי נימא דגם בגרמא יש בו דין קלבד"מ משום דסוף סוף ניתן להצילו בנפשו מאיזה טעם שיהי' מ"מ למש"כ א"ש דהא באמת במסור אימת נתחייב ממון בעת שמסר דכבר אזל מאתו דין רודף וכמש"כ הרמב"ם וכמבואר בחו"מ סי' שפ"ח דלאחר שמסר אין עליו חיוב מיתה ורק דלשי' רש"י גם בעת גמר הרדיפה הוי רודף משום דבר מיתה הוא וכל זה בעושה מעשה רציחה בידיים אבל בגרמא שאין עליו חיוב מיתה ורק כדי להציל את הנרדף ניתן להצילו בנפשו וכיון דבעת שמוסר אי אפשר עוד להציל את הנרדף וגם דין מיתה אין עליו ולהכי לא אמרינן קלבד"מ,

ואפ"ל דמה דס"ל לרש"י דגם בעת הפגימה הוי רודף אף על פי שאי אפשר להצילה הוא רק אליבא דרבנן דר"י בן שאול דאע"פ שיכול להצילו באחד מאבריו ניתן להצילו בנפשו של רודף דהוי רשות גמור להורגו וכמו שפירש"י בסנהדרין נ"ז ומחויב מיתה מן הדין כל זמן שלא הרגו, ואחר הרציחה פסק מאתו חיוב מיתה דרודף אבל בשעה שעוסק ברציחתו יש עליו דין מיתה [ואינו מחויב לדקדק אם כבר אין בידו להציל את הנרדף כמו שאינו מחויב לדקדק אם יכול להצילו באחד מאבריו], אבל לר"י בן שאול דס"ל דביכול להצילו באחד מאבריו לא ניתן להצילו בנפשו וכל עיקר דין רודף הוא להציל את הנרדף באמת לדידי' היכא דאי אפשר להצילו אין עוד עליו חיוב מיתה כלל [...].

ולפי"ז למש"פ הרמב"ם בפ"א מהל' רוצח הי"ג ובכ"מ שם כר"י בן שאול דביכול להצילו באחד מאבריו לא ניתן להצילו בנפשו ועיקר חיוב רודף הוא כדי להציל את הנרדף ולהכי כל שבעת הפגם שאי אפשר להצילה אין עוד עליו דין רודף ואינם באים כאחד ולהכי חייב קנס ובאמת כן נראה פשטות הדברים דבשעה שא"א להציל הנרדף מהריגה או מפגם ל"ש ניתן להצילו בנפשו, ודרש"י צ"ע [...].

Programme du jeudi

אור שמח הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א

[יג] כל היכול להציל באבר מאיבריו כו':

המשנה למלך (ה' חובל פ"ח ה"י) כתב בשם י"א דהנרדף עצמו אינו מדקדק בדבר, ויכול להורגו אף על פי שיכול להציל עצמו באחד מאיבריו, ולכאורה קשה מהא דתניא בפרק הנשרפין (סנהדרין ע"ח ע"ב) אמדוהו למיתה והקל ממה שהיה אומדין אותו אומד שני לממון כו', והא לגבי דידיה רודף הוי, שניתן להצילו בנפשו, ואינו מת ומשלם, וכמו דפריך (בדף ע"ד ע"א) בקרא דכי ינצו אנשים יעו"ש, ואף דיתרץ דיכול להציל באחד מאיבריו, מכל מקום גבי דידיה דיכול להרגו הוי מיתה ותשלומין לאחד, דמחויב מיתה עבור הנרדף וגם תשלומין לדידיה, ואיך ישלם אומד דממון, ומצאתי זה בדרוש וחדוש (כתובות ל"ג ע"ב):

והנראה דהמשל"מ (הט"ו) העלה דאם חזר הרודף והרג להמציל נהרג הרודף, דדוקא בזמרי דרשות ביד המקנא, לכן אם חזר והרגו לפנחס אינו נהרג, אבל כאן דמצוה להצילו בנפשו ודאי דנהרג אם הרג להמציל, ולפ"ז א"ש, דכיון דיכול להצילו באחד מאיבריו, תו אף כי הנרדף עצמו אינו צריך לדקדק בדבר, ואם הרגו הנרדף פטור. אך מכל מקום רשות הוא ביד הנרדף להרגו, ולא מצוה, דהא יכול להציל עצמו באחד מאיבריו, ואם בשעה שהנרדף רוצה להרוג הרודף, תו אם יהרוג הרודף את הנרדף נראה דפטור, ובירושלמי פרק בן סו"מ (סנהדרין פ"ח ה"ט) מבעי לן ברודף שנעשה נרדף מהו להציל הרודף בנפשו של נרדף, ועד כאן לא מבעי לן רק גבי אחרינא, אבל לגבי הרודף עצמו ודאי דמצי להציל עצמו בכל טצדקי דמצי למיעבד, וכיון שכן תו לא מיקרי שנתחייב נפשות לזה, כיון שאם יחזור ויהרגו יפטר אין זה חיוב נפשות, ורק באין יכול להצילו באחד מאיבריו דאז חייב מיתה לכו"ע, ואם יחזור ויהרוג להמציל יהא נהרג, לכן מיקרי חיוב נפשות, ופשוט דבא על הנכרית בפרהסיא דקנאין פוגעין בו, אם ישבור אז כלי יהא חייב, דלא מקרי דמחויב מיתה לקנאין, כיון דאם יחזור ויהרג להקנאי יהא פטור תו לא מיקרי חיוב נפשות, דאוקי אותו נגד המקנא. ובזה א"ש דברי הגמרא (סנהדרין בדף ע"ג ע"א) דפריך וכי עונשין מן הדין, אף דרשות להרוג הרודף ילפינן מבא במחותרת, דכתיב והוכה בכל אדם, כמש"כ תוספות (שם ד"ה אף), מקרי עונש, דאם לא הוי אלא רשות אם הפך והרגו להמציל היה פטור, וכעת דנאמר דהוא מצוה אם יהרוג להמציל יתחייב מיתה, וזה עונש, דנתחייב מיתה בכל גווני ואינו רשאי להציל א"ע, ופשוט: [...]

Liste des 124 Souguiot étudiées sur Matmidim

H'AGUIM				
Hanouka 8. Emplacement de la Hanoukia 44. 45. Ner Ich oubeto 111 - 113. Le Chamach	Pourim 16. Michloah' Manot et Matanot Laevyonim 85. Zakhor et Méh'iyat Amalek	Pessah 20. Biour H'amets 58. Bedika des miettes 86. 87. 88. Vente du Hamets	Sefirat Haomer 21. Un seul grand compte 89. 90. Un enfant qui devient adulte au milieu de la Sfira Ben Hametsarim 100. 3ème Beit Hamikdash	Roch Hachana 35. Les trois Livres 101 - 103. Tkiot Choffar Soukot 36. Mitstaer 104 - 106. Ma'amid
BRAKHOT				
1. Birkot Hatorah 2. Choméa Kéoné 3. Arévout 4. Kavana dans le Chema 5. Position pour le Chema 6. Méah Brah'ot 7. Amen Yetoma 9. Les quantités pour les Brah'ot	10. Les Brah'ot de consommation 11. Brakha Chééina Tsrih'a 12. Ikar Vétafel 13. Mééin Chaloch 14. Brah'a sur un interdit 15. Anigrone 17. Birkat Haguafen	18. Natei Inchei 19. Birkat Haréah' 22. Les jus 23. Trima 24. Pat Kisnin (1) 25. Pat Kisnin (2) 26. Les Apéritifs 27-31 Zimoun 32. Tefilat Haderekh	33 -34. Birkat Hagomel 38. Chéhéh'éyanou sur un nouveau fruit 39. Chéhéh'éyanou sur un nouveau Keli 40. Chéhéh'éyanou sur les Mitsvot 41. Hatov Véhamétiv sur le vin	42. Cheva Brah'ot (1) 43. Cheva Brah'ot (2) – Panim H'adachot 46. Birkat Halevanah 47-49. H'azarat Hachats'
SOUGUIOT GENERALES				
37. Bal Tossif 50. Tokh Kédé Dibour	51-52. Ein Chaliah' Lidvar Avera	53. Mitsva bo yoter Mibichlouh'o 54. Mitsvot lav lihanot nitanou	55-56. Mitsvat Assei Chehazman grama 57. Zerizim makdimim lemitsvot	71. 72. Haossek Bamitsva Patour Minhamitsva 89. 90. Les actions de l'enfant
CHABBAT – Melekhet Mah'chevet		Chabbat – Les Derabanan		
59. 60. 61. Mit'assek 62. 63. 64. Davar Chééno Mitkaven 65. à 68. Psik Récheh	75 à 79. Grama 80. Chinouy 69. 70. Melakha chééina tsrikha légoufah	91 à 95. Réhitsa BéChabbat VéYom Tov 107 – 110. Nerot Shabbat		
HACHKafa - PENSEE JUIVE	EVEN HAEZER	YOrei DE'AH	H'OCHEN MICHPAT	
81 à 84. Tsaar Baalei Haim	96 à 99. Yih'oud	73. 74. Maaser sur les gains	114 – 117. Adam Hamazik Béoness 118 -121. Th'ilato bépchia vessofo béoness	122-124. Néfech bénéfech